

JÄLLE NEED NAKKUSHAIIGUSED!

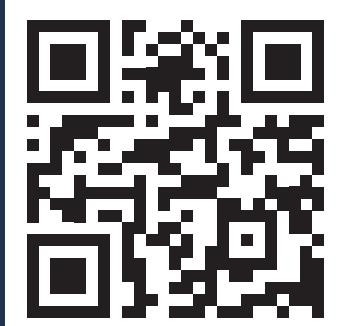
Sajandi jagu haiguspuhanguid ja ravi

DISEASES ONCE MORE!

A Century of Epidemics and Treatment

Kuraator: Anna Rinaldo / Eesti Tervisemuuseum, 2024

Curator: Anna Rinaldo / Estonian Health Museum, 2024

vaktsineeri.ee

[virtuaal.tervisemuuseum.ee/
pandeemiad](http://virtuaal.tervisemuuseum.ee/pandeemiad)

JÄLLE NEED NAKKUSHAIGUSED!

Haigused on käinud inimkonnaga kaasas ja kujundanud meie lugu niikaua, kui ajalugu mäletab. Vahel leebelt, vahel karmimalt on need tunginud meie argipäeva ja sundinud meid sammu tagasi astuma, et õppida uesti värtustama kõige olulisemat – elu ennast ja inimest. Meditsiin ja teadus on viimasel aastasajal teinud sellise arenguhüppe, et viirushaiguste ülemaailmset levikut me tavainimestena oma hirmude pingereas esimeseks ei seaks. Viiruste kiire ja laialdane levik toob endaga kaasa senise elukorralduse muutuse, mis võib tekitada palju segadust ja hirmu.

Näitusega meenutame vaatajale, et haiguspuhangud ja tervisekriisid on olnud alati elu osa. Nakkushaiguste puhul ei või iial ette teada, kas haigus riivab inimest ainult möödaminnes või toob endaga kaasa tõsisemaid tagajärgi. Seetõttu on valitsused ajast aega edastanud inimestele käitumisjuhiseid, mis aitaksid ära hoida nakkuse epideemilist levikut ja laustaudiks muutumist.

Eestit on viimase saja aasta jooksul tabanud mitmed haiguspuhangud. Nendega toimetulek on nõudnud suuri pingutusi. Kuid haiguste olemuse teadmisest veelgi olulisem on märgata aega, milles me praegu elame: 20.-21. sajandi meditsiin on leidnud väga tõhusad vahendid nakkushaigustesse nakatumise vältimiseks või kergemini põdemiseks – vaktsiinid ja ravimid, tänu millele tuleme rasketest haigustest kergemini või kiiremini välja või põeme neid kergemini ilma tõsisemate tüsistusteta. Tänu sellele on pikenenud ka inimese eluiga pea kõikide siin välja toodud haiguste puhul.

DISEASES ONCE MORE!

Diseases have been humanity's constant companions, shaping our story through the ages. From gentle nudges to harsh blows, they've infiltrated our daily lives, reminding us of life's fragility and the essence of being human. Over the last century, advancements in medicine and science have been so profound that most of us no longer fear the global spread of viral diseases as we once did. However, the rapid and widespread transmission of viruses still disrupts our lives, often causing confusion and fear.

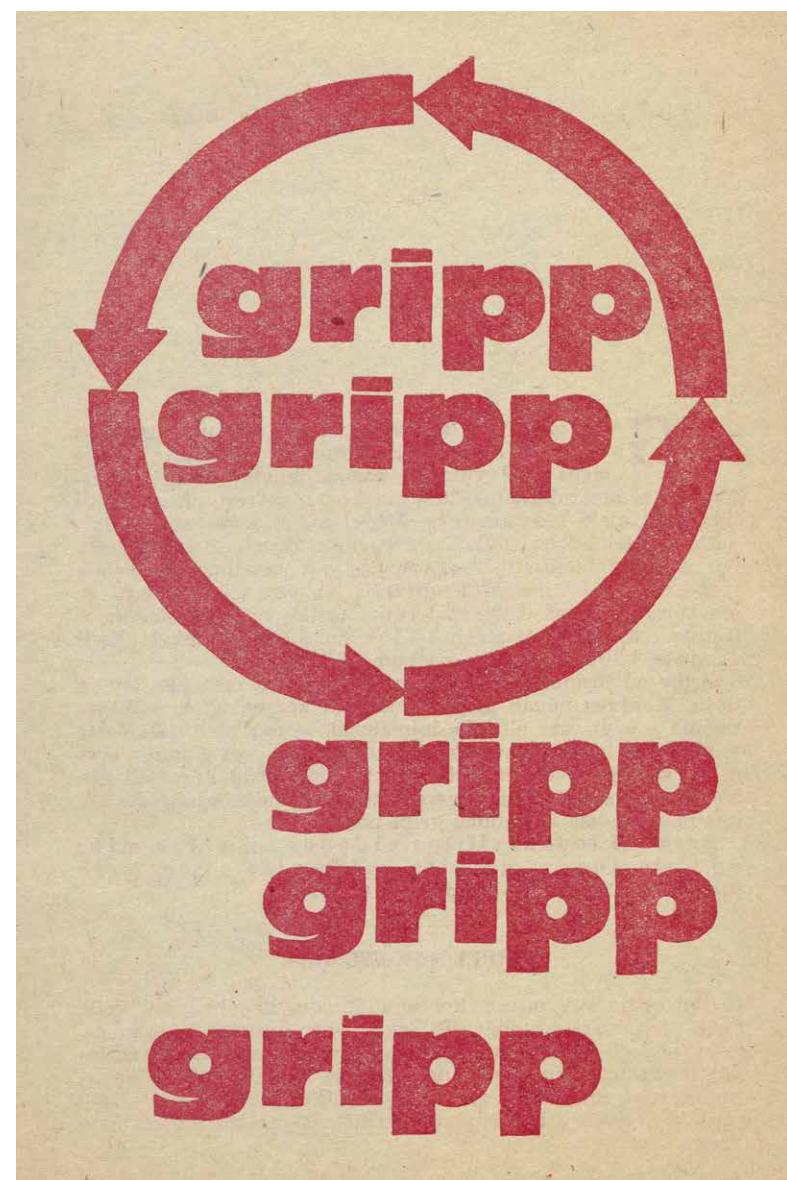
This exhibition highlights that disease outbreaks and health crises have always been a part of life. The unpredictability of infectious diseases means that they can either have minor impacts or serious consequences. To prevent the spread of infections and their escalation into pandemics, governments have consistently issued behavioral guidelines.

Over the last century, Estonia has faced numerous disease outbreaks, each requiring significant effort to manage. However, what's even more critical than understanding the diseases themselves is recognizing the era we live in. Modern medicine in the 20th and 21st centuries has developed highly effective vaccines and medicines to prevent infections and make illnesses more manageable. These advancements have allowed us to recover from severe illnesses more easily or endure them with fewer complications, thereby extending the lifespans of those affected by nearly all the diseases featured in this exhibition.

GRIPIVIIRUSED

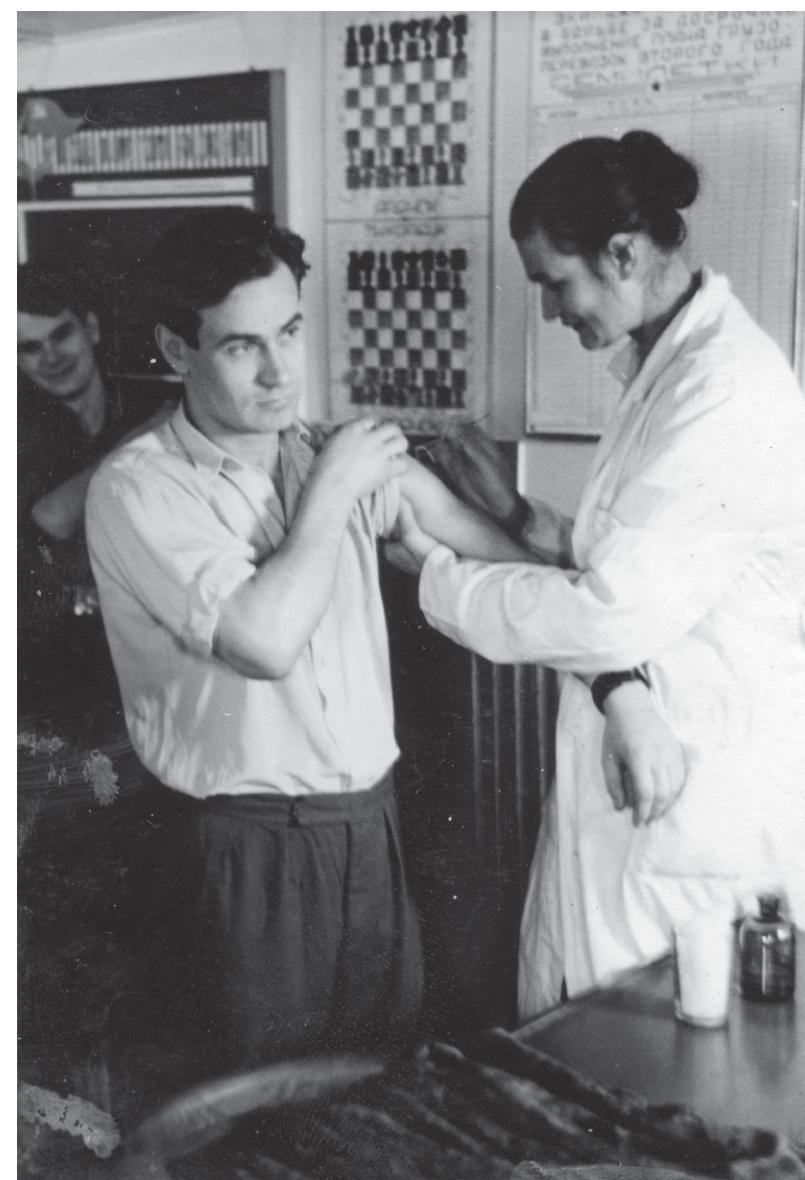
Influenza Viruses

- Selles 1970. aastal ilmunud brošüris antakse näpunäiteid gripi leviku tõkestamiseks.

- This brochure from 1970 provides tips for preventing the spread of influenza.

National Library of Estonia, DIGAR, designer: L. Hain.

- Meremehe vaktsineerimine mootorlaeval „Jarensk“. Foto aastatest 1955-1965. Eesti Meremuuseum.
- Vaccination of sailors on motorship „Jarensk“. Photo from 1955-1965. Estonian Maritime Museum.

- Teise maailmasõja järgses paberipuuduses hakati infot jagama plakatite ja voldikute vahendusel. Eesti Rahvusraamatukogu, DIGAR.

- Due to the post-World War II paper shortages, the information was spread through posters and brochures.

National Library of Estonia, DIGAR.

• T. K. Tartu, 1402 IV 02 0000 MB 11062

Vabariikli Sanitaruurikuse Muuseum

Läbi ajaloo on üks kesksemaid viirushaiguseid olnud gripp, mille tekitajaks on ortomüksoviiruste sugukonda kuuluvad viirused. Kõige ohtlikum on haigus väikelastele, eakatele ja nõrga immuunsusega inimestele. Haigus levib piisknakkuse teel, levitajaks on juba nakatunud inimene. Gripp moodustab nakkushaiguste hulgast omamoodi erandi, kuna on üks väheseid haigusi, mis levib ühtviisi nii kõrge kui madala elatustasemega riikides. Kõige kindlama kaitse gripi vastu annab vaktsineerimine, mida tuleb korrrata igal aastal enne viirushooaja algust.

Throughout history, influenza, or the flu, caused by Orthomyxoviridae viruses, has been one of the most significant viral diseases, affecting people worldwide. It's especially dangerous for young children, the elderly, and those with weakened immune systems. The flu spreads easily through droplets when an infected person coughs or sneezes. Unlike many infectious diseases, influenza affects countries with both high and low living standards equally. The most reliable protection against the virus is annual vaccination, ideally administered before the start of the flu season.

Grippide ja ägedate respiratoorsete haiguste osakaal

Tänapäeval moodustavad lõviosa nakkushaigustest gripp ja ägedad respiratoorsed haigused. Seireandmeid on gripi kohta kogutud alates 1945. aastast.

The proportion of influenzas and other acute respiratory diseases

Influenza viruses and acute respiratory diseases are the most common of infectious diseases today. Monitoring data on influenza has been collected since 1945.

JÄLLE NEED NAKKUSHAIGUSED! / DISEASES ONCE MORE!

GRIPPIVIRUSED

Influenza Viruses

Eesti Rahvusraamatukogu, DIGAR, kunstnik: Helga Haljaste
National Library of Estonia, DIGAR, artist: Helga Haljaste.

TR. +K+ OFFSET 4509. 5000. MB-04356 1973.

TERVISEKASSA

EESTI TERVISEMUUSEUM

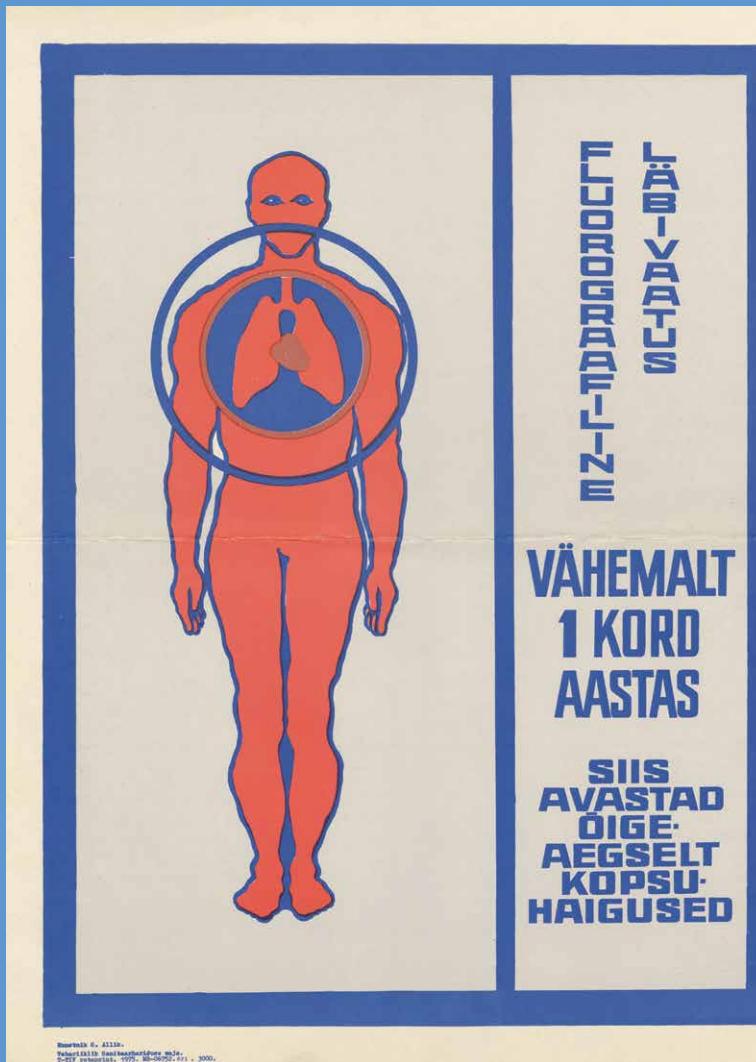
TUBERKULOOS

Tuberculosis

- Nõmme rinnalaste ja emade kodu kopsupõletikus beebed. Selline püstine asend aitab leevedada valu rinnus. Eesti Tervisemuuseum, foto: V. Kõdar.

- Babies with pneumonia at the Nõmme Home for Children and Mothers. This kind of an upright position helps to relieve chest pain. Estonian Health Museum, photo: V. Kõdar.

- Nõukogude perioodil hakati korraldama rutiinkontolle. Kaugemate paikade elanike tervise kontrollimiseks hakkasid üle riigi sõitma fluorografiabussid. Eesti Rahvusraamatukogu, DIGAR, kunstnik: S. Allik.

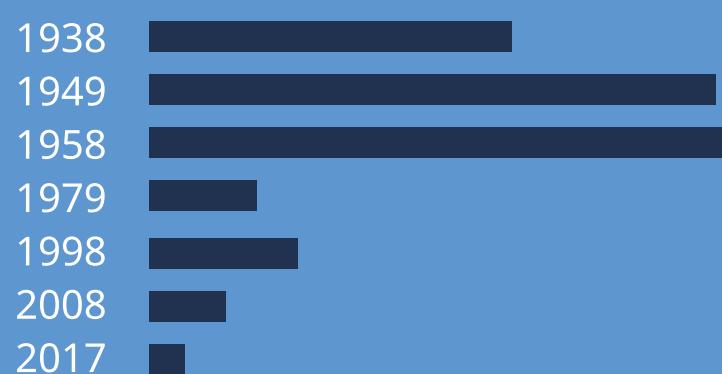
In the Soviet era routine health checks began. Fluorography buses were implemented to provide medical check-ups for people living in distant areas. National Library of Estonia, DIGAR, artist: S. Allik.

- Et nakatumist seostati kehvade sanitaaroludega, kardeti kärbsaid, mustuse ja nakkuse laialikandjaid. Eesti Tervisemuuseum.
- As the infection was associated with poor sanitary conditions, flies as carriers of dirt and infections were feared. Estonian Health Museum.

Tuberkuuloos (rahvakeeli tiisikus) oli 20. sajandil üks laiemalt levinud nakkushaigusi. Tuberkuuloosi levitab bakter nimega *Mycobacterium tuberculosis*, haigus levib peamiselt piisk-, õhk- ja kontaktnakkusena. Eestis suri 1930. aastate lõpus tuberkuloosi keskmiselt viis inimest päevas. Kuni 1940. aastani puudus selle haiguse vastu ravi, haigestumine lõppes tihti surmaga. Raviks soovitasid arstid parandada elusviisi, süüa paremini, puhata ja tugevdada immuunsüsteemi. Tuberkuuloosi riskirühmaks peetakse kroonilisi ja raskeid haigusi põdevaid inimesi. Tänapäeval on tuberkuloos tänu leiutatud ravimitele enamikel juhtudel ravitatav.

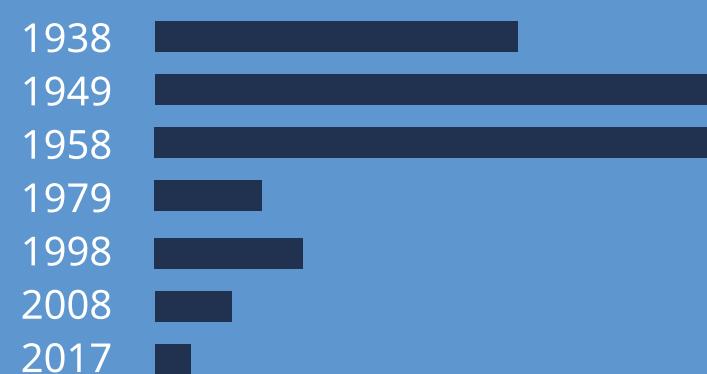
Tuberkuuloosi esmasjuhud 1938-2017

Kopsutuberkuuloosi on peetud sotsiaalseks haiguseks. Esmanakatumiste arv kasvas 1920. aastal kiire linnastumise käigus, sajandi keskel ja 1990. aastal kehvade majandusolude tingimustes,

Tuberculosis, often called consumption, was one of the most widespread infectious diseases in the 20th century. It spreads through droplets in the air and contact with the bacterium *Mycobacterium tuberculosis*. In the late 1930s, tuberculosis killed an average of five people a day in Estonia. Until 1940, there was no cure, and infection often led to death. Doctors recommended improving lifestyle habits, eating better, resting, and strengthening the immune system. Today, those with chronic and severe illnesses are still at high risk for tuberculosis, but thanks to modern medications, it is treatable in most cases.

Cases of primary TB infections in 1938-2017

Pulmonary tuberculosis has always been considered a social disease. The number of primary cases of infections rose in the 1930s as a result of rapid urbanisation, in the mid-century and in the 1990s under poor economic conditions.

JÄLLE NEED NAKKUSHAIGUSED! / DISEASES ONCE MORE!

TUBERKULOOS

Tuberculosis

Eesti Tervisemuuseum / Estonian Health Museum.

UNUSTATUD NAIKKUSHAGUSED

Forgotten Infectious Diseases

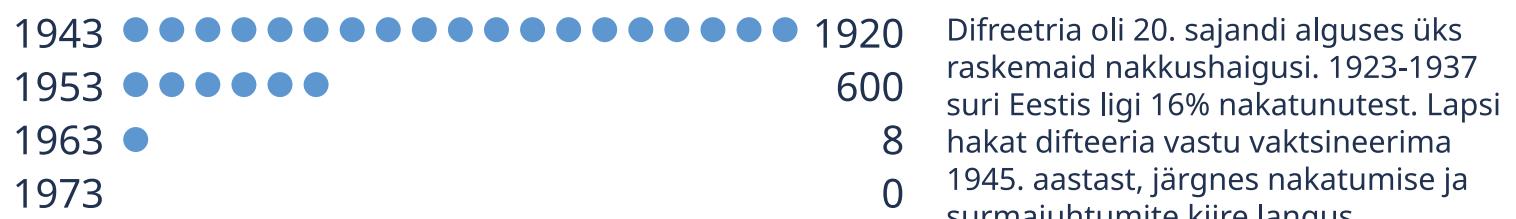

- Tallinnas asunud Nõmme rinnalaste ja emade kodu hoolealused 1934. aastal. Kodu pakkus toitu ja peavarju, aga ka arstiabi. Eesti Tervisemuuseum, foto: V. Kõdar.

- The wards at the Nõmme Home for Children and Mothers in Tallinn in 1934. The home provided food and shelter, but also medical care. Estonian Health Museum, photo: V. Kõdar.

Nimekiri lapsi ohustavatest nakkushaigustest on ajaloo jooksul olnud pikk. Levinumad neist, mis on liiguvad ka tänapäeval, on näiteks tuulerõuded, sarlakid, leetrid, mumps, difteeria ja läkköha. Antibiootikumide-eelsel ajal lõppesid paljud haigused tihti surmaga. Vaktsineerimise areng 20. sajandi keskel tõi kaasa suured muutused nakkushaiguste levikus. 1950ndate aastate alguseks olid välja töötatud töhusad vaktsiinid paljude nakkushaiguste vastu. Praegu vaktsineeritakse Eestis lapsi kaheteistkümne haiguse vastu. Tänu sellele esineb Eestis neid nakkushaigusi suhteliselt harva. Viimase kümne aastaga on pidevalt kasvanud nende laste hulk, kelle vanemad ei soovi lapsi vaktsineerida. See trend toob endaga kaasa üha suurema hulga haigustele vastuvõtlikke lapsi, kes omakorda loovad pinnase võimalusele, et juba unustuse hõlma vajunud haigused võivad uuesti ilmneda.

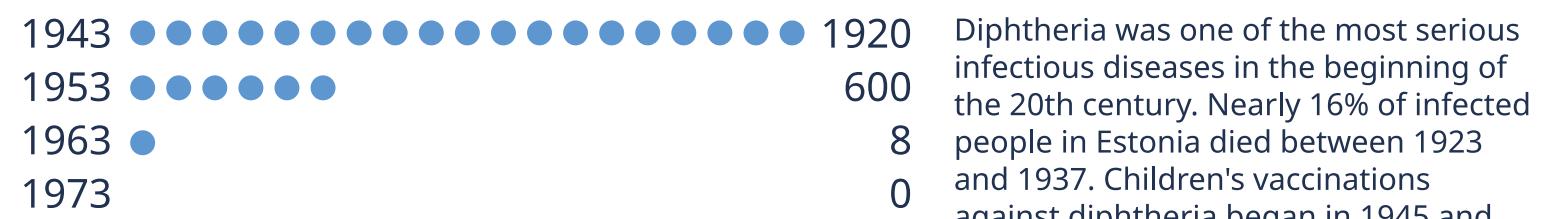
Difteeriasse haigestumine 1943-1973

- Õige tervisekäitumise juurutamine toimus nõukogude ajal käskivas kõneviisis meeldetuletustena. Eesti Tervisemuuseum, kujundaja: L. Hain.
 - The implementation of proper health behaviour took place as reminders in imperative speech. Estonian Health Museum, designer: L. Hain.

Throughout history, children have faced numerous infectious diseases. Some common ones that still occur today include chickenpox, scarlet fever, measles, mumps, diphtheria, and whooping cough. Before antibiotics, many of these diseases often resulted in death. The development of vaccines in the mid-20th century significantly changed this. By the early 1950s, effective vaccines had been developed for many of these illnesses. Today, children in Estonia are vaccinated against twelve diseases, making these infections relatively rare in the country. However, in the last decade, the number of children whose parents choose not to vaccinate them has steadily increased. This has led to more children being susceptible to diseases, raising the potential for the re-emergence of previously controlled illnesses.

Cases of diphtheria in 1943-1973

JÄLLE NEED NAKKUSHAIGUSED! / DISEASES ONCE MORE!

UNUSTATUD NAKKUSHAIGUSED

Forgotten Infectious Diseases

Eesti Rahvusraamatukogu, DIGAR, kunstnik: R. V. Surjaninov, autor: I. F. Tabakova.
National Library of Estonia, DIGAR, artist: R. V. Surjaninov, author: I. F. Tabakova.

LEETRID

Measles

- Leetriseerumi ampullide etikettimine laboris. Eesti Tervisemuuseum.
- Labeling the measles serum ampoules in the lab. Estonian Health Museum.

Leetrid on väga vana ning tänini äärmiselt ohtlik nakkushaigus, mida tekitab Morbillivirus. Haigus levib piisknakkusena köhimesel või aevastamisel. Üks haigestunu võib vaktsineerimata inimeste hulgas nakatada kuni 18 inimest. Leetritesse haigestumisega kaasneb kõrge palavik (üle 40°C) ja lööve. Leetrite levinumaks tüsistuseks on kopsupõletik, mis on ka peamine leetritesse suremisse põhjus.

Leetrite vastase vaktsineerimisega alustati Eestis 1967. aastal. Tänu vaktsineerimisele on alates 2001. aastast registreeritud Eestis üksikud haigusjuhud või väiksemad puhangud. Need on peamiselt olnud seotud reisimisega, kuna leetrid on maailmas ja ka Euroopas endiselt väga levinud.

Eesti riikliku immuniseerimiskava alusel vaktsineeritakse lapsi leetrite vastu 1 ja 13 aasta vanuses. Uuesti soovitatatakse vaktsineerida ka neil täiskasvanutel, kes on oma leetrivaktsiini saanud nõukogude ajal. Kuni leetrite olukord maailmas on ebastabiilne, on haiguse sissetoomise ja riigisisese leviku oht jätkuvalt aktuaalne.

- Dr. Meigas ja laborant Sepp leetriseerumit ampullidesse valamas. Eesti Tervisemuuseum.
- Dr. Meigas and lab technician Sepp are pouring the measles serum into ampoules. Estonian Health Museum.

Measles is an ancient and still highly dangerous infectious disease caused by the Morbillivirus. It spreads through droplets when infected individuals cough or sneeze, and one person can infect up to 18 unvaccinated people. Symptoms include high fever (over 40°C) and a distinctive rash. Pneumonia is the most common complication and the leading cause of death from measles.

Vaccination against measles began in Estonia in 1967. Since 2001, Estonia has seen only a few isolated cases or minor outbreaks, mostly linked to travel. Measles remains prevalent globally and in Europe.

Children in Estonia are vaccinated against measles at ages 1 and 13 according to the national immunization schedule. It's also recommended that adults vaccinated during the Soviet era get revaccinated. As long as the global measles situation remains unstable, there is a high risk of the disease being brought into and spreading within our country.

JÄLLE NEED NAKKUSHAIGUSED! / DISEASES ONCE MORE!

LEETRID

Measles

Leetrihaige patsient Hans Vagner haiglavoodis. Tartu Ülikooli muuseum. / The measles patient Hans Vagner is lying in a hospital bed. University of Tartu Museum.

Kas teadsid, et ka Eestis registreeritakse tänini igal aastal uusi leetritesse haigestumise juhtumeid?
Vaata lisatähtaevat: vaktsineeri.ee/leetrid

Did you know that new cases of measles are still registered in Estonia every year?
See more: vaktsineeri.ee/en

LASTEHALVATUS

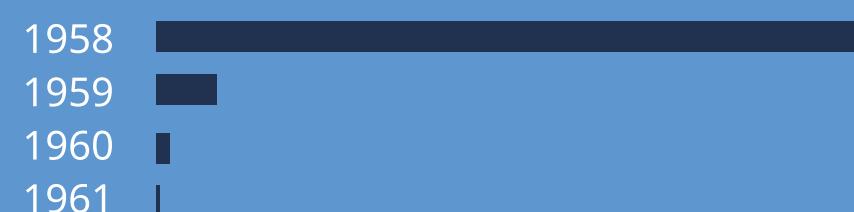
Poliomyelitis

- Lõuna-Eesti patsiendid koondati Tartu närvikliinikusse. Eriolukorra tõttu katkestati arsiteaduskonna 6. kursuse õppetöö ja tudengid toodi polio- müeliidiosakonda appi. Tartu Ülikooli muuseum, foto: J. Mikk.
- Patients from Southern Estonia were all brought to the neurology clinic in Tartu. Due to the emergency of the situation, the studies of sixth-year medical students were suspended, they were to help out at the poliomyelitis ward. University of Tartu Museum, photo J. Mikk.

Poliomüeliiti tuntakse rohkem lastehalvatuse nime all. See on äge viiruslik nakkushaigus, mida levitab enteroviirust hulka kuuluv polioviirus. 20. sajandi keskpaigas oli poliomüeliit üks kardetavamaid haigusi, kuna võis kaasa tuua halvatuse ja hingamislihaste halvatuse korral ka surma. 1958. aasta suvel puhkes Eestis polioepideemia, haigestus ligi 1000 inimest. 1959. aastal alustati vaktsineerimiskampaaniat, mille käigus vaktsineeriti Eestis peaaegu 700 000 inimest. Eestist sai maailma esimene poliomüeliidivaba piirkond.

Poliomüeliiti haigestumine 1958-1961

Vaktsiini ohutusuuringud olid veel poolleli, kui Kreml andis loa Nõukogude Liidu ärealadel see kasutusele võtta. Poliomüeliidi üle saavutati täielik kontroll kahe aastaga.

- Kui haigusega kaasnes ka halvatus, tuli raval viibida aastaid. Laste paranemise toetamiseks loodi Haapsalu Sanatoorne Internaatkool, kus õppetöö kõrval tegeleti paralleelselt ka ravi ja rehabilitatsiooniga. Tartu Ülikooli muuseum, A. Tiku kollektioon.
- If the disease caused paralysis, one would have to stay away from home for years. For children Haapsalu Sanatorium Boarding School was established where they received treatment and rehabilitation alongside education. University of Tartu Museum, collection of A. Tikk.

Poliomyelitis, commonly known as polio, is a viral infectious disease caused by the poliovirus, a member of the enterovirus group. In the mid-20th century, polio was one of the most dreaded diseases due to its potential to cause paralysis and, in severe cases, respiratory muscle paralysis leading to death.

In the summer of 1958, Estonia experienced a polio epidemic that affected nearly 1,000 people. Responding swiftly, a vaccination campaign was launched in 1959, vaccinating nearly 700,000 individuals across the country. Estonia subsequently became the world's first polio-free region.

Cases of poliomyelitis in 1958-1961

Vaccine safety studies were still underway when the Kremlin authorised its deployment in the western areas of the Soviet Union. Polio was fully under control within two years.

JÄLLE NEED NAKKUSHAIGUSED! / DISEASES ONCE MORE!

LASTEHALVATUS

Poliomyelitis

- Lastehalvatus põdemise järel Haapsalu Lastesanatooriumis taastusravil viibinud pojad Hans, Jüri, Tiit, Ado ja Kalle. Foto on tehtud sanatooriumi õuel aastatel 1959-1960. Foto: erakogu.

- The boys Hans, Jüri, Tiit, Ado, and Kalle, who were in rehabilitation at the Haapsalu Children's Sanatorium after suffering from polio. The photo was taken in the sanatorium yard in 1959-1960. Photo: private collection.